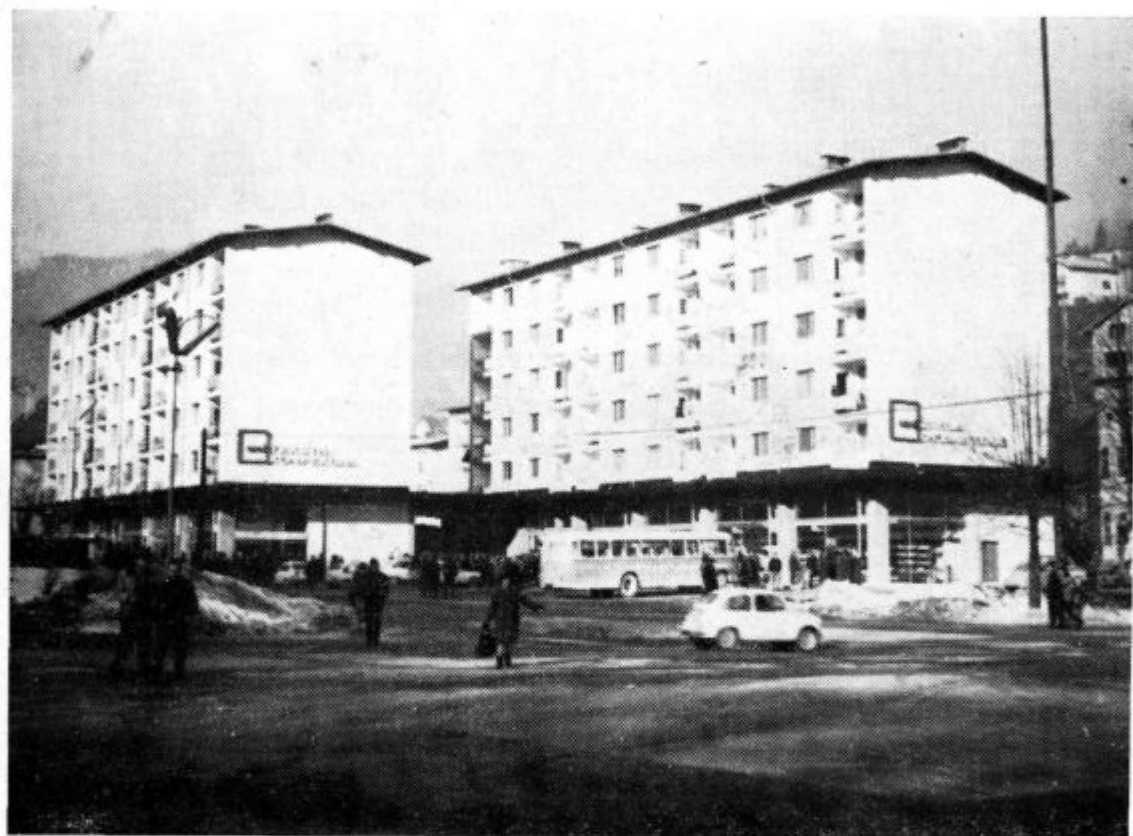

IDRIJSKI RAZGLEDI

Novi bloki in rast novega centra (Foto: Mestni muzej)

P 489 / 12. 1964.

P 6.795 / 1971

Izdaja
Mestni muzej v Idriji

Uredniški odbor:
inž. Ivan Gantar, Anica Munda,
Jurij Bavdaž, Slavko Poljanšek,
Jože Čar, Milan Božič.

Odgovorni urednik
Srečko Logar.

Izhaja vsake tri mesece.
Celoletna naročnina Ndin 4,
za inozemstvo Ndin 6.

Naslov:
Idrijski razgledi,
Idrija,
poštni predal 11,
telefon 7 61 35

tek. rač.
pri NB Idrija
št. 5202/603-119.

Telegrami
Muzej Idrija.

Tiska tiskarna
»Primorski tisk«
Koper.

Nekaj misli ob idrijski kulturni problematiki

Tisti, ki trdijo, da s kulturnim življenjem v Idriji ni vse tako, kot bi moralo biti, imajo prav. Nimajo pa prav tisti, ki mislijo, da je za to odgovoren Občinski svet Zveze kulturnoprosvetnih organizacij. »Ta svet je,« pravijo, »vsako leto poskrbel za nekaj gostovanj, ni se pa dovolj brigal za domačo kulturno ustvarjalnost, ki je tako skoraj povsem zamrla.« In že se v mislih vrnejo v zlate čase, ko je v Idriji še živelo dramsko društvo, ki je bilo vsako leto sposobno pripraviti tudi po več nadvse lepih predstav. Pri tem pa pozabljajo, da se čas vrti naprej in ne nazaj. Ker na problem amaterske kulture gleda tako konservativno celo precejšnja večina tistih, ki mislijo, da se na te stvari razumejo, in ker se ta očitek vedno ponavlja takrat, ko sklad za društvene dejavnosti deli sredstva, naj jih opozorim, da je že IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije (ki je bil v začetku 1964. leta v Ljubljani) napovedal oster boj tako primitivnemu gledanju na amaterizem v kulturi, saj pomeni tako gledanje »zaostajanje za razvojem ter konserviranje preživelih gledanj in stališč«. Novi čas zahteva nove oblike dela tudi v kulturi. Radio, film in televizija so izbrusili okus ljudi, ki danes ne bi bili nič več pripravljeni gledati tehnično in igralsko nekatetnih predstav. Časi čitalništva so (žal?) za nami! Naj povzamem nekaj misli iz uvodnega referata, ki ga je na omenjenem kongresu imel tov. Branko Babič: »Vsebinska in oblika kulturnega izživljanja sta danes drugačni kot včeraj. Predvsem mnogo širši in pestrejši. Oblike kulturnega izživljanja niso samo v igranju na odru, petju in muziciranju, v tem, kar terja določeno kreativnost, ki jo posredujemo tudi publiki in je publiki predvsem namenjena. Amaterizem je tudi v individualnem angažiranju vsakega posameznika v oblikovanju lastne kulturne podobe, lastnega razvoja v kulturno razgledanega in čustvenega človeka. Amaterizem ali ljubiteljstvo je izraženo tudi v branju literature, gledanju dramske predstave, poslušanju glasbe, gledanju likovne razstave ali muzealije, v razpravljanju o kulturi, pa tudi v izletu v naravo in plesu.« Amaterizem moramo torej danes pojmovati širše. Ta »ni nič drugega kot določen interes ali želja in potreba človeka po kulturi, po poznavanju, uživanju in doživljanju kulturnih vrednot, je oblika kulturnega udejstvovanja ljudi«. Nekateri govorijo o aktivnem (mislijo: ustvarjalnem) in pasivnem amaterizmu. Raz-

mejiti eno od drugega je težko, saj »gledanje kake drame ali poslušanje lahko zelo aktivno zavzema človeka, zlasti če je umetnost popolnoma dojel. Važno je, koliko je kdo kulturno razvit in sposoben dojeti najgloblje umetniške izpovedi. Zato je zelo pomembna njegova lastna kulturna vzgoja. Umetnik ni vsakdo, kulturno razgledan pa je lahko.«

Občinski svet ZKPO je pri svojem delu izhajal iz citiranih misli in skrbel, da je bilo kljub skromnim finančnim sredstvom, ki jih je imel na razpolago, vsaj v sami Idriji kulturnih prireditev kar lepo število. Svojo trditev lahko podkrepim s pregledom kulturnih prireditev, ki so bile v Idriji v zadnjih dveh letih (saj je daljše obdobje vedno zgovornejše).

V letu 1965:

8. II. Idrija v luči slovenske kulturne zgodovine (Večer z diapozitivi, glasbo in recitacijami, ki so ga pripravili maturantje gimnazije)
23. II. Odlomki iz dram in recitacije (Nastopili so člani SNG iz Ljubljane)
8. III. Proslava za Dan žena (Osnovna šola)
9. III. S poti po Južni Ameriki (Predavanje Bogdana Pogačnika, organiziralo ga je Turistično društvo)
19. III. Trije biseri cerkljanskega podzemlja (Predavanje jamarjev-visokošolcev)
9. IV. Srečanje s Hemingwayjem (Literarni večer je pripravil MKUD — Gimnazija)
15. IV. Koncert Slovenskega okteta
24. IV. Kurirčkova pošta (Osnovna šola)
9. V. Goran Kovačič: Jama (Dramatizirana pesnitev v izvedbi MKUD — Gimnazija)
16. V. Koncert zbora Vinko Vodopivec
17. V. Zadovoljni Kranjci
22. V. Občinska revija mladinskih pevskih zborov
10. VI. Idrija in Vojsko pozimi (Filmska sekcija)
12. VI. Kdo se boji Virginije Woolf (Gostovanje SNG Drama iz Ljubljane)
18. VI. Lipe za luno (Gostovanje tržaškega gledališča)
20. VI. Jezični dohtar (Farsa v izvedbi MKUD — Gimnazija)
11. VII. Republiška revija godb na pihala
20. VII. Tamburaši iz Pittsburgha

4. X. Instrumentalni koncert (Koncertna dirkecija Slovenije)
21. XII. Simon Gregorčič (Predavanje Rudija Hönna iz N. Gorice)

K tem prireditvam moramo prišteti še deset »večerov«, ki so jih pripravili gimnazijci v okviru tekmovanja za najboljše ideološko delo.

V letu 1966:

20. I. Razvoj slovenskega knjižnega jezika (Teksti in glasba — Gimnazija Idrija)
8. III. Proslava Kulturnega dne (Gimnazija)
13. II. Razstava del renesančnih mojstrov (V organizaciji Gimnazije)
14. III. Recital člana tržaškega gledališča Jožka Lukeža
19. IV. Večer dramskih umetnikov (Nastopili so člani SNG-Drama iz Ljubljane)
25. IV. Proslava 25-letnice OF (Osnovna šola)
26. IV. Koncert Koroškega akademskega okteta
8. V. Revija primorskih harmonikarjev
22. V. Učene ženske (Gostovanje SNG-Drama iz Ljubljane)
27. V. Koncert pevskega zbora iz Trnovega
27. V. Ples tatov (Gostovanje Mladinskega gledališča iz Ljubljane)
28. V. Občinska revija mladinskih pevskih zborov
3. VI. Županova Micka (Komedija v izvedbi MKUD — Gimnazija)
4. VI. Koncert okteta iz Karlovca
4. VI. Razstava slikarjev-profesorjev in dijakov bivše realke
20. VI. Kulturna prireditev ob zaključku leta (Gimnazija)
24. VI. Koncert pevke Dolores Ivanchich
25. VI. Otroška igra (Osnovna šola)
7. X. Ambrosio ubija čas (Gostovanje Mladinskega gledališča iz Ljubljane)
22. X. Mrtvi ne plačujejo davkov (Gostovanje MG iz N. Gorice)
28. XI. Koncert rudniške godbe na pihala
29. XI. Proslava 29. novembra (Gimnazija)
7. XII. Literarni večer (V organizaciji SZDL in OS ZKPO)
9. XII. Operno-baletni večer (Člani opere iz Ljubljane)
19. XII. Proslava Dneva JLA (Pripadniki JLA iz Tolmina, proslavo je organizirala ZB)
22. XII. Komorni koncert (Glasbeni umetniki iz Ljubljane)

Ne glede na to, da utegnejo biti gornji podatki nepopolni (vsaj kar se tiče šolskih prireditev), kažejo, da so bile v Idriji v zad-

njih dveh letih vsak mesec povprečno tri kulturne prireditve (štel sem le sezonske mesece). Med njimi zavzema poleg številnih gostovanj poklicnih gledališč (10), koncertov (11), razstav (2), predavanj (3) in domačih prireditev (27) še posebno častno mesto republiška revija godb na pihala. Koliko dela je ta revija zahtevala od organizatorjev, vedo le oni. Le oni vedo, koliko časa jim je vzela organizacija ostalih prireditev. Nekateri si organizacijo predstavljajo nekako takole: sediš za pisalno mizo (OS ZKPO je nima, ker je nima kam postaviti, saj gostuje v knjižnici Osnovne šole), pozvoniš po telefonu (telefona OS ZKPO seveda nima), izmenjaš nekaj besed in stvar je urejena. Pa ni tako! Vsi tisti, ki mislijo tako ali tako, kot je pred leti izjavil ugledni občinski funkcionar, da je namreč takole kulturniško delo prosvetnemu delavcu neke vrste zabava, naj poizkusijo! Mesto predsednika in tajnice OS ZKPO je namreč prosto. Oba sta že pred tremi meseci dala odpoved. »Čemu?« je baje vprašal eden od članov občinskega komiteja ZKS. Ker bi podobno vprašanje utegnil postaviti še kdo, ne bo odveč, če to pojasnim nekoliko obširneje.

Že pred tremi leti smo člani OS ZKPO ne enkrat povedali, da bi za opravljanje tako obsežnega dela, kot je vodenje kulturne politike v okviru občine, nujno morali dobiti sposobnega človeka, ki bi se s kulturno problematiko ukvarjal poklicno (čeprav tudi ta ne bi mogel sam opravljati celotnega dela). Ker za to ni bilo dovolj finančnih sredstev, smo se pomirili s kompromisom: poiskali smo tajnico, ki naj bi honorarno urejevala vsaj administrativne posle. Ta tajnica, ki je dobri dve leti vestno opravljala svoje delo, je dala odpoved z utemeljitvijo, da tako naporega in živčno utrudljivega dela ne zmore več. Poleg administrativnega dela je namreč morala, če je hotela, da so stvari tekle, prevzeti tudi velik del organizacijskih zadev. Njena odpoved je najboljši odgovor tistim, ki so — ko smo jo nastavili — govorili, da se gremo »luksus«!

Tudi predsednik je ob odstopu svoj korak utemeljil. V takih pogojih, kot so v Idriji, mora tudi največjega idealista miniti veselje do kulturniškega dela. Ukvarjati se je moral s povsem gospodarskimi zadevami, večinoma takšnimi, ki jih sam ni mogel rešiti, saj vsi vemo, v kakšnem stanju je je edina (ne)kulturna dvorana v Idriji. Dostikrat je moral celo tekati okrog in iskati biljeterje, lahko pa ste ga tudi videli, kako je lepil plakate. Slab organizator? V takih pogojih je težko biti organizator. Občinski svet ZKPO nima toliko denarja, da bi lahko plačeval stalnega gospodarja. Ko sem moral

nekoč nadomeščati predsednika in sem kot uradni predstavnik peljal najvidnejše slovenske umetnike v rudniško dvorano, po končani predstavi pa še v naš najboljši hotel, sem nehotе zardeval. Mislim, da bi bilo neprijetno tudi komu drugemu na mojem mestu. Nihče pa me ne bo nikoli več prisilil, da bi zardeval namesto tistih, ki bi do idrijske kulturne problematike že davno morali zavzeti drugačen odnos, ki pa bodo »trenutno kulturno krizo« najbrž spet rešili tako, kot so jo reševali v preteklosti: poskušali bodo najti nekoga, ki se bo vdal in prevzel predsedniško mesto pri OS ZKPO, in problem idrijske kulture bo šel lahko spet »ad acta«.

Iz pregleda kulturnih prireditev je razvidno, da so večino domačih prireditev pripravile šole (osnovna šola, glasbena šola in gimnazija). Učenci teh šol so pokazali naravnost razveseljiv odnos do kulturnih prireditev in vsako leto pripravijo lepo število tako imenovanih »večerov«, pa tudi kako igro. Prav ta mladina je tudi najštevilnejše, najzvestejše in najhvaležnejše občinstvo in prav njej se moramo v precejšnji meri zahvaliti, da so gostujoči umetniki do zdaj skoraj vedno odšli iz našega mesta s toplim občutkom zadoščenja in z najlepšim mnenjem o idrijskem občinstvu. Za tako živ odnos mladine do kulture imajo gotovo v največji meri zaslugo omenjene šole, ki poskušajo v učencih vzbuditi čim več posluha za »nematerialno«, za estetsko in etično, za vse tisto, zaradi česar se človek sme imenovati človek. Za to delo, ki presega učne programe šol in ga večina šol v Sloveniji ne pozna ali vsaj nima razvitega v taki meri, ni bilo nikoli denarja. Na sejah sklada za šolstvo so se vedno najprej črtala sredstva za prostovoljne dejavnosti, za tiste dejavnosti, ki naj bi mimo ozkih učnih načrtov vzgajale učence v vsestransko razgledane državljane. Sklad za šolstvo je sicer planiral sredstva za te dejavnosti, a jih občinska skupščina ni odobrila.* Tako so vodstva šol, ki se zavedajo, da bi opuščanje izvenšolskega dela z mladino v kraju, kot je Idrija, bilo zločin, to delo opravljala brez plačila. Leto za letom. In vsem se je menda zdelo, da tako mora biti. Do zdaj se še nihče od tistih, ki bi bila to njihova dolžnost, ni spomnil, da bi tem zavodom dal vsaj tisto, kar nič ne stane, ampak zahteva le trohico posluha za vrednotenje tujega dela: javno priznanje.

K razveseljivemu dejstvu, da je med občinstvom vedno največ mladine, moramo dodati nerazveseljiv »toda«. Ta »toda« se nana-

* (Za to seveda niso krivi »občinski možje«, ampak tisti člani skupščine, ki bi razpravo o stanju kulture morali prenesti v svoja podjetja.)

ša na velik del delavske mladine, ki se rajši zateka v hrame, na pragu katerih se neha kultura tudi v najširšem pomenu besede. Nekdo je odgovoren za to, mislim pa, da to ni OS ZKPO, ali vsaj ne na prvem mestu.

Ker ne bi hotel doživeti že znanega očitka, da je lahko kritizirati, ne pa pokazati rešitve, bom v povzetku poskusil tudi slednje:

1. S kulturno problematiko v občini se ne bi smela ukvarjati le majhna, sama sebi prepuščena skupina ljudi, ki je tako popolnoma brez moči, ampak vsi tisti, ki je to njihova naloga: od skupščine do družbenopolitičnih organizacij. (Mimogrede vprašanje: Kolikokrat je v zadnjem letu občinska skupščina razpravljala o problemu kulture v idrijski občini? Kolikokrat so o tem problemu razpravljali na občinskem komiteju ZKS in na SZDL?)

2. Da so vse družbenopolitične organizacije imele vsa leta svoje prostore in plačane funkcionarje, se nam je zdelo samo po sebi umevno. Toda počemu naj bi bilo tako tudi v »kulturi«?

Cas bi bil, da dobi tudi kultura tisto mesto v javnem življenju naše občine, ki bi ga morala že zdavnaj imeti!

3. Za kulturo bi morali nameniti občutno višja sredstva, kot smo jih do zdaj. Ne le za dejavnost, tudi za investicije, saj je tehnična baza, s katero trenutno razpolagamo, slabša kot v marsikateri slovenski vasi. Delo v tako primitivnih pogojih pa izčrpa tudi največjega Don Kihota.

4. Glede na to, da imamo v Idriji že tako malo kadra, ki bi bil sposoben strokovno voditi različne kulturno-umetniške skupine, je pravi zločin, da tem ljudem naprtimo razne funkcije, povezane najpogosteje z gospodarskimi posli, za katere ti ljudje v največ primerih niti nimajo posebnega posluha.

5. Občinski svet ZKPO se je ukvarjal le z ožjo, idrijsko problematiko, skoraj povsem zanemaril pa je skrb za Cerkljo, Črni vrh in druge kraje. Zaradi tega je bilo podeželje popolnoma prepuščeno samemu sebi. Res je, da s toliko sredstvi in brez poklicnega kulturnika OS ZKPO ni mogel storiti dosti več, kot je storil, kriv pa je vendarle: *moral bi že davno odstopiti!!* (Saj je n. pr. na Jesenicah v nedavni preteklosti odstopil odbor zato, ker je dobil le 30 milijonov, idrijski občinski svet pa je v letošnjem letu dobil komaj 1/10 omenjene vsote.)

Trenutno je eno najbolj aktualnih gesel, da je kultura socialističnemu človeku potrebna. Če to mislimo resno, pričnimo zviniti, dokler toča še ni vsega pobila.

Ustanovitev in razvoj partizanske tehnike „POREZEN“

Nekdanji partizani se ob pomembnejših zgodovinskih dogodkih iz narodnoosvobodilne borbe radi spominjamo tistih dni, ko smo z vso odločnostjo in pogumom sprejeli poziv na borbo. Poiskali smo skrito orožje in se pridružili partizanom ali pa aktivistom na terenu. Nepoučeni in politično nerazgledani ljudje so ta korak označili za — korak samomorilcev. Prvi partizani in aktivisti pa so dobro vedeli, da je sovražnik dobro organiziran in še bolj oborožen. Vedeli pa so tudi, da ni vse le oborožitev. Moralna moč in pogum bosta v tej neenaki borbi odločala več kot sovražnikovo orožje in njegova vojaška organizacija. Znanih je nešteto primerov, ko so partizani brez orožja z golimi rokami napadli sovražne tanke in jih uničili.

Ni namen tega zgodovinskega zapisa, da bi ponavljal že znana dejstva. Z njim bi rad poudaril velik prispevek, ki so ga v osvobodilni vojni dali tisti tihi in skromni tovariši in tovarišice, ko so v vlažnih, zatohlih in temnih podzemskih bunkerjih skrbeli — »... da je naša velika beseda o svobodi šla potisočerja med svet«. Tako je dne 18. maja 1947 zapisal France Bevk v slavnostni številki »Partizanskega dnevnika«, ki je izšla ob proglasitvi tiskarne »Slovenija« za spomenik NOB.

Med narodnoosvobodilno borbo je Cerkljano dobilo ime: Partizanska prestolnica osvobojenega ozemlja na Primorskem. Verjetno izraža to ime mnenje vseh tistih partizanov,

Tehnika je bila v gozdu na levem pobočju

vojaških in političnih voditeljev oborožene vstaje, ki so se tolikokrat zadrževali na Cerkljanskem. Italijanskim fašistom in kasneje Nemcem je bilo Cerkljano tisti trn v peti njihovih uničevalnih načrtov, ki ga je treba na kakršenkoli način izdreti. Prav zato so si oboji prizadevali, da bi temu partizanskemu središču prizadejali čimveč škode in ga tako uničili. V razdobju treh mesecev je Cerkljano doživelo tri uničevalne napade.

Dne 27. januarja 1944 je nemški lovski bataljon »Heine«, ki ga je sestavljalo 138 mož pod vodstvom poročnika Teichmanna, v jutranjem mraku napadel partijsko šolo. Takrat je padlo 47 tovarišev in tovarišic, med temi največ tečajnikov partijske šole. Še hujši napad je Cerkljano doživelo dne 18. marca 1944, ko so trije nemški strmoglavci — »štuke« — trikrat v enem dnevu bombardirali Cerkljano. V nekaj urah se je to prijazno mesto spremenilo v kup kadečih se ruševin. Komaj mesec dni kasneje, dne 17. aprila je sovražnik ponovno vdrl na Cerkljansko. Z nepopisno okrutnostjo se je znesel nad civilnim prebivalstvom. V Gorjah so Nemci ustrelili Jakoba Močnika, Ivana Močnika in Ivana Cveka, požgali več hiš in gospodarskih poslopij. Po vaseh so naropali veliko hrane, 500 glav živine in vse to odpeljali s seboj. Dne 10. januarja pa so zagorele cerkljanske vasi: Reka, Šebrelje, Jagršče, Lazec, Plužnje, Otalež in večje število samotnih kmetij. Pred požigom so Nemci pobrali v vaseh vse, kar je bilo kaj vrednega, in odpeljali s seboj. Po teh vdorih je bila Cerkljanska popolnoma opustošena in uničena. Stanko Petelin-Vojko je v knjigi »Kronika Vojkove brigade« zapisal:

»Presenetljivo je, koliko časa so mogli hriboviti in revni kraji na Cerkljanskem, Idrijskem in Poljanskem oskrbovati s hrano poleg lastnega prebivalstva še toliko partizanov. Spomladi 1944 pa je prišlo tako daleč, da prebivalstvo ni imelo ničesar več, kar bi lahko še nudilo partizanom. Bilo je do kraja osiromašeno.«

Kljub taki revščini prebivalci Cerkljanskega niso obupavali! Z dvignjeno glavo so še naprej sprejemali partizane ter z njimi delili dobro in slabo.

Tudi po osvoboditvi so Cerkljani prvi pokazali hvaležnost padlim borcem. Postavili

so tri mogočne spomenike, ki bodo še poznim rodovom pričali, kako se je v upanju na zmago in svobodo — vsak dan ob jutranji zarji vzpenjala v jasno nebo misel na tisti dan, ko se bo vihra vojske polegla, ko se bo

Andrej Brovč-Janko, organizator osvobodilnega gibanja v Baški grapi

razkadil dim požganih vasi, ko bo dež spral kri padlih borcev po gmajnah, gozdovih in gorah in bo utihnil odmev zadnjega strela partizanske puške.

Na Brcah nad Cerknem stoji visok obelisk 47 tovarišem in tovarišicam, žrtvam napada na partijsko šolo; pred sedežem krajevnega urada je eden najlepših spomenikov padlim borcem v Sloveniji, ob vhodu v Cerkno pa stoji ob glavni cesti mogočen obelisk z grobnico 1000 padlim borcem na območju Cerkljanske.

Eden najpomembnejših še obstoječih spomenikov NOB na Cerkljanskem je znana partizanska bolnišnica »Franja« v skalnati soteski Pasic pri Novakih. Obisk tega spomenika je iz leta v leto številnejši. Znan je primer, ko je bolnišnico »Franjo« obiskala štiričlanska delegacija znanega pevskega zbora iz mesta Brunssum na Nizozemskem, ki šteje 200 članov. Že starejši mož je po obisku dejal:

»Bosi bi morali na to pot. Bosi in razoglati...«

Lepšega in pomembnejšega priznanja naši borbi in partizanski iznajdljivosti ne bi mogel dati nihče!

USTANOVITEV PARTIZANSKE TEHNIKE »POREZEN«

Partizani so se dobro zavedali, da je tiskana beseda prav tako močno orožje v borbi s sovražnikom kot puške in bombe. Za tako tiskano besedo so skrbele partizanske tehnike, skrite v skoro nepristopnih krajih. Med vsemi partizanskimi spomeniki na Cerkljanskem je najmanj poznana zgodovina tehnike »Porezen«. To je razumljivo, saj so v letih po osvoboditvi izginili skoro vsi sledovi na mestih, kjer je delovala — to je Tičarica pod Labinjskimi lehami, kot ta kraj imenujejo Cerkljani, in v smrekovem gozdičku nad domačijo Petra Lapanja-Obrama v Orehovški grapi. Za ta dva kraja vedo samo organizatorji oboroženega upora na Cerkljanskem in v Baški grapi ter nekateri preživeli člani tehnike.

Eden izmed organizatorjev tehnike je tovariš Jože Primožič-Miklavž. O nastanku in delovanju tehnike je sam pripovedoval naslednje:

»Zgodaj poleti 1941 je partijska organizacija v Kranju na Gorenjskem poslala na Cerkljansko Jaka Štucina-Cvetka. Ko je tovariš Jaka-Cvetko sporočil, da bi se zaradi uspešnejšega širjenja organizacije rad povezal z menoj, sva se kmalu srečala in dogovorila o skupnem nadaljnjem delovanju. Pri tem delu sva občutila potrebo po primernem skritem kraju, kjer bi se lahko občasno sestajala, da bi se pogovorila o izvršenem delu ter pripravljala načrte za akcijo in nadalje-

Osebe tehnike »Porezen« v Orehovški grapi leta 1944 — slikal Vinko Tavčar, ki je bil v tehniki kot risar, danes stanujoč v Cerknem, fotograf.

Na fotografiji od leve proti desni so:

1. Francka Farkaš-Nada, prva pri pisalnem stroju
2. Viktor Pavlin-Monter iz Solkana, vodja tehnike
3. Milan Lahajnar-Milče iz Cerkna
4. Ivan Ortar, kurir, Zarakovec nad Baško grapo
5. Marija Laharnar, Sentviška gora, sedi za rotarko
6. Jožef Laharnar-Tugo, Sentviška gora, ta stoji v ozadju in je vidna samo glava.

vanje dela pri širjenju organizacije OF. To naju je spodbudilo, da sva sklenila zgraditi podzemski bunker na skritem kraju izven Cerkna.

Dne 24. februarja 1943 smo sklicali tajni sestanek prebivalcev vasi Labinje. To smo storili v povezavi z našim načrtom za zgraditev bunkerja. Vas Labinje je bila takrat edina, v kateri ni bilo italijanske vojaške postojanke. Bila je tudi težko dostopna za motorna vozila, ker je iz Cerkna peljala do nje le ozka poljska pot. Sestanek smo sklicali, da bi vaščane seznanili z nalogami za razširitev organizacije OF. Hkrati pa smo tako povezali vas z namenom, da v bližini zgradimo bunker za tehniko in sedež okrajnega komiteja KP. Razumljivo je, da jim takrat tega nismo povedali, zagotovili pa smo varnost tehnike in sedeža okrajnega komiteja KP za Cerkljansko, ker smo na sestanku govorili tudi o potrebi največje tajnosti — konspiracije. Kmalu po tem sestanku smo se lotili priprav za gradnjo bunkerja. Ves potreben les smo ponoči znosili na ramenih iz Labinj in Poljan. Deske in drugo smo prenašali: Franc Tavčar, Ivan Golob-Ernest, Andrej Obid, Jaka Štucin-Cvetko in jaz. Bunker smo gradili podnevi z največjo previdnostjo. Da ne bi doživeli nezaželenega presečenja, smo postavili na primernem kraju stražo, ki je imela nalogo budno paziti na morebitne premike sovražnika v naši bližini. Prostor za bunker nam je pokazal tovariš Andrej Obid.

V začetku marca 1943 je tehnika začela delovati. Na pisalnem stroju smo razmnoževali radijska poročila, ki smo jih sprejemali z našim radijskim sprejemnikom. Ta poročila je raznašal kurir Franc Tavčar-Lajnarjev iz Labinj.

Zelo važno delo je v naši organizaciji opravljal tovariš Tone Kranjc, ki je na svojem domu na skrivaj polnil akumulatorje za potrebe tehnike. To delo je opravljal tako spretno, da večje porabe električnega toka ni mogel ugotoviti niti nameščenec italijanske električne družbe SELVEG — (Società Elettrica della Venezia Giulia) — zagrizeni fašist De Petris. Tovariš Kranjc je znal polnjenje akumulatorjev tako urediti, da je uporabljal tok izven števca. Pred leti me je obiskal tu v Gorici in je v razgovoru o delu za tehniko »Porezen« dejal:

»Še danes po toliko letih me strese srh, kadar se spomnim, kaj sem takrat tvegat, ko sem »v kontrabant« polnil akumulatorje. Kaj bi se bilo zgodilo z menoj, če bi me bili odkrili...«

Tovariš Kranjc je za tehniko popravljat tudi radijski sprejemnik, kar je bilo za nas

velike važnosti. Bil je naš zaupni tovariš in je vsa dela opravljal v najstrožji tajnosti.

Prve mesece sta za prehrano osebja tehniko skrbeli Orehovčeva in Obidova družina. Kasneje smo to skrb prenesli na družino

Jože Primožič-Miklavž

Tavčar-Lajnarjevo. Od te družine je bila izredno prizadeta tovarišica Pavla, ki je hrano naložila kar v koš in jo odnesla na dogovorjeno mesto. Iz Cerkna pa je prinašala razne potrebščine za tehniko, hrano in drugo.

Člani okrajnega komiteja za Cerkljansko smo bili takrat: Jaka Štucin-Cvetko, sekretar, člani pa: Jože Primožič-Miklavž, Ivan Golob-Ernest in Lida Štravs. Naj poudarim, da nam je bunker služil samo za sedež, kjer smo se po potrebi sestajali. V glavnem pa sva bila s Cvetkom na terenu po cerkljanskih vaseh, kjer sva organizirala in širila organizacijo OF.

ZIVLJENJE IN DELO V TEHNIKI »POREZEN«

O tem pripoveduje tovariš Milan Lahajnar-Milče:

»V aprilu 1943. leta sem bil dodeljen v tehniko »Porezen«, ki je takrat že delovala. Ko sem prišel na kraj, kjer je bil bunker tehnike, sem presenečen obstal. Nisem si mogel predstavljati, da je komaj meter pred menoj vhod v bunker, kjer so partizani razmnoževali radijske vesti — tako skrbno je bil zamaskiran. Dohod je bil zelo naporen, ker gosto grmovje ni dopuščalo sproščene hoje. Do bunkerja si lahko prišel le sklonjen. Vhodna vrata so merila samo 0,60 m², zato si lahko zlezal vanj le po vseh štirih kot jazbec v svoj brlog. Streha je bila tako pri-

lagojena legi terena, da ni bilo opaziti najmanjše spremembe. Zakrita je bila še z večjem in listjem, da je bilo vse skupaj kot naravno gozdno okolje.

V Cerknem so bili večkrat raztreseni letaki, izdelani v tehniki »Porezen«; prebivalce so seznanjali z uspehi borbe partizanov, italijanske vojake pa pozivali, naj se uprejo fašistom in pridružijo partizanom. Naravno, da je to fašiste in kvesturine zelo razburjalo. Slutili so, da je nekje v bližini Cerkna skrita tehnika, kjer tiskajo te letake. Zloglasni fašist Rancani si je vse prizadel, da bi jo odkril. Preiskal in pretaknil je vso okolico, vendar zaman. Primerilo se je, da je nekoč stal skoro na strehi bunkerja, vendar ga ni odkril.

Bunker je bil le štiri metre dolg in dva metra širok. V njem je bil pograd s petimi ležišči. Služil nam je tudi kot skladišče, saj smo hranili v njem papir, radijski sprejem-

Peter Lapanja-Obram
iz Orehovške grape

nik, pisalni stroj, hrano in drugo. Bil je zelo vlažen, zato smo morali skrbno paziti, da se nam papir ni pokvaril. Svetili smo s karbidovkami in petrolejkami. Naravno, da v bunkerju nismo smeli kuhati, ker bi nas bil

dim takoj izdal sovražniku. Nedaleč je bil kolovoz, po katerem so skoro vsak dan hodili v postojanko na Humu italijanski vojaki. Večkrat smo razločno slišali topotanje vojaških korakov.

Naša glavna hrana so bili žganci, krompirjeva polenta in fižol. Kakšnih posebnih priboljškov nismo dobivali, kar je tudi razumljivo, saj je bila takrat še za tako preprosto hrano velika stiska. Vsak večer, ko se je stemnilo, smo zapustili bunker in šli »na večerjo« v bližino cerkve. Hrano nam je prinašala Lajnarjeva Pavla, ki je bila tudi naša najbolj zanesljiva obveščevalka.

Papir in druge potrebščine za tehniko smo dobivali iz trgovin v Cerknem, največ od trgovca Jerneja Štravs-Balantača. Vse to so prenašale: Marija Kranjc, Pavla Tavčar-Lajnarjeva, tri Obidove hčerke, vse iz Labinj, iz Poljan pa aktivist Blaž Tušar in mladinec Zdravko Carli. Verjetno pa je to delo opravljal še kdo drug, vendar se več ne spominjam.

Zdi se mi potrebno omeniti, da so v Labinjah vsak večer brali sveža radijska poročila. Kljub temu pa niso niti od daleč slutili, da se ta poročila tiskajo tako blizu njihove vasi.

Ko sem prišel v tehniko »Porezen«, je v njej delal tovariš Jože Arh-Polde, za kurirja pa je bil Franc Tavčar-Lajnarjev. Od aprila 1943 do zloma fašistične Italije smo v tehniki »Porezen« razmnoževali dnevna radijska poročila, ki smo jih sprejemali od slovenske ilegalne radijske postaje in radia London. Po večurnem sprejemanju in zapisovanju smo poročila uredili in jih na pisalnem stroju razmnožili v 300 do 500 izvodih. Proti jutru je ta poročila odnesel v Labinje, Poljane, Čeplez, Planino, na Cerkljanski vrh in v Lazec kurir Franc. Iz Lazca so jih odnesli terenci naprej v Plužnje in Otalež, kurir Vencelj Obid-Matjaž pa v Zakriž, Ravne, Orehek, Jesenico in na Bukovo.

V tistih mesecih velikega pričakovanja preobrata — ljudje so sledili dogodkom in že slutili polom fašistične Italije — je bila glavna skrb tehnike »Porezen« razmnoževanje izčrpnih in svežih radijskih poročil o partizanskih akcijah in uspehih ter važnejših vojaških in političnih dogodkih v svetu.

KAKO JE TEHNIKA DOBILA PISALNI STROJ

V cerkljanski mlekarni je bil takrat zaposlen kot vajenec mladinec Zdravko Carli iz Poljan, ki je iz Cerkna odpeljal pisalni stroj za tehniko »Porezen«. Da bo pri tem razviden njegov prispevek, naj pripoveduje sam:

»Jeseni 1942. leta mi je tovariš Blaž Tušar naročil, naj pri Francu Tušarju v Cerk-

nem prevzamem večji pisalni stroj in ga spravim na Poljane. Takrat smo za partizane na Poljanah delali moj oče, Blaž Tušar in jaz. Naloga, ki mi je bila zaupana, je bila vse prej kot lahka in brez nevarnosti. V Cerk-

Jaka Štucin-Cvetko govori množici na glavnem trgu v Idriji dne 12. septembra 1943

nem je bilo takrat nad 2000 sovražnih vojakov, fašistov, kvesturinov, karabinjerjev, financarjev in tajnih policajev. Precej časa sem premišljeval, kakšne zvijače se bom moral oprijeti, da bom stroj spravil na varno. Spomnil sem se, da v Cerknem ne bo večje nevarnosti, ker sem prav pri tovarišu Tušarju vsak dan shranil kolo, s katerim sem se vozil na delo. Prevoz stroja sem izpeljal takole:

V mlekarni sem dobil srednje velik star zaboj. Vanj sem spravil stroj in vse skupaj ovil z ovojnim papirjem. Na vrh sem napisal naslov: Latteria Pogliane (Mlekarna Poljane), Spedisce Consorzio agricolo Gorizia (Pošilja kmetijski konzorcij, Gorica). Ko sem popoldne končal delo v mlekarni, sem si v vasi izposodil majhen dvokolesni voziček — domačini ga imenujejo vozica ali kareta. Naložil sem zaboj in proti večeru odpeljal kar po glavni cesti. Nihče me po poti ni ustavil, če-

prav sem srečeval vojake in karabinjerje. Tako sem stroj srečno pripeljal do posestnika Krištana, ki ima hišo ob glavni cesti pod vasjo Poljane. V tej hiši je bil rojen Jaka Štucin-Cvetko, prvi cerkljanski aktivist in organizator oboroženega upora na Cerkljanskem. Zaboj s strojem sem odložil pri Krištanu, kjer so ga potem sprejeli drugi tovariši in odnesli naprej.

Zgodba o pisalnem stroju pa še ni končana. Kdo je dal pisalni stroj za potrebe tehnike »Porezen«, nam je pojasnila Kristina Tušar, vdova po Francu Tušarju:

»Moj sin Franc bi se bil kot študent rad naučil strojepisja. Zvedel je, da ima trgovec Tomo Štrukelj naprodaj star pisalni stroj z dolгим valjem. To mu ni dalo miru. Obiskal je tovariša Štruklja in sklenila sta »kupčijo«. Prinesel je stroj domov in se veselil, da se bo lahko učil tipkanja. Vendar je začetek narodnoosvobodilnega gibanja preprečil njegove načrte. Mojemu možu Francu je bilo naročeno, naj preskrbi večji pisalni stroj, ki ga partizani nujno potrebujejo. Takoj sva pomislila na sinov stroj, ki je zaradi vojnih dogodkov počival v njegovi sobi. Ko se je nekega dne oglasil mladinec Zdravko Carli s Poljan, sva mu ga izročila.«

DOBAVA RADIJSKEGA SPREJEMNIKA

Ko je fašistična oblast odredila zaplenbo in odvzem vseh radio sprejemnikov, so ljudje ostali brez tako važnih poročil z raznih bojišč. Organizatorji osvobodilnega gibanja pa so se takoj znašili. V Cerknem je imel popravljalnico radio sprejemnikov trgovec Tomo Štrukelj. Organizatorja Jaka Štucin-Cvetko in Jože Primožič-Miklavž sta Purgarjevi Mariji in Obidovi Rozaliji naročila, naj iz Štrukljeve trgovine prineseta posamezne dele radio sprejemnikov. Terenec Tone Kranjc je iz prinesenih delov sestavil popoln radio sprejemnik. Tehnika je s tem dobila dva najvažnejša dela. Nastalo je vprašanje elektrike. V bunker niso smeli napeljati žice, ker bi s tem pokazali pot v bunker. Partizanska iznajdljivost ni poznala nepremostljivih ovir. Aktivist Tone Kranjc je dobil nalogo, naj čimprej priskrbi akumulatorje in usmerjevalec za polnjenje. Z denarjem, ki mu je bil izročen, je vse naročeno dobil iz Gorice. Tako je tehnika »Porezen« lahko začela delovati in je bila od marca do septembra 1943 najvažnejša obveščevalna postojanka organizatorjev oboroženega upora na Cerkljanskem. Razen najnovejših radijskih vesti so v tehniki »Porezen« iz starih avtomobilskih plaščev izdelovali tudi večje in manjše žige, da so z njimi tiskali propagandne letake.

SELITEV V OREHOVSKO GRAPO

Po zlomu fašistične Italije je postala selitev tehnike na bolj skrit in varen kraj nujna potreba. Organizatorji oboroženega upora so predvidevali, da bodo za partizane in prebivalstvo nastale še trde preizkušnje. V tem predvidevanju se niso zmotili. Nemci so kmalu začeli vdirati na osvobojeno ozemlje, kjer so požigali domačije, ropali in pobijali prebivalstvo. O preselitvi tehnike v Orehovsko grapo pripoveduje tovariš Milan Lahajnar:

»Ko smo prišli v Orehovsko grapo h kmetu Obramu-Petru Lapanja, smo z njegovo pomočjo zgradili 8 metrov dolg in 2,5 metra širok bunker v smrekovem gozdičku nad hišo. Bil je laže dostopen, kar nam je zelo olajšalo prenos tehničnih potrebščin, papirja in drugega. Bunker smo tudi elektrificirali. Zico smo vkopali 30 cm globoko v zemljo, da smo tako zabrisali vsako sled. To je bil velik napredek, ker nam je elektrika tako lepo svetila, da smo bili zelo zadovoljni.

Kmalu smo dobili dva nova rotacijska stroja in še en pisalni stroj. Prve dni so nam novi stroji delali precej preglavic, ker jih nismo bili vajeni. Kmalu pa smo jih »ukrotili« in delo je steklo kot namazano. Takrat smo imeli v inventarju za nad 100.000 lir vrednosti.

V tehniki smo delali naslednji tovariši in tovarišice: Ivan Brtončelj-Janoš iz okolice Bleda na Gorenjskem kot vodja, Anton Baloh-Tone, Viktor Pavlin-Monter, ta je po Brtončljevem odhodu sprejel vodstvo tehnike, Francka Farkaš-Nada, tipkarica, Vinko Tavčar, fotograf iz Cerkna, Milan Lahajnar-Milče iz Cerkna, Marija Laharnar, Jože Laharnar-Tugo iz Prapetna, intendant, Bogomil Lapanja iz Roč pri Slapu, Peter Jež-Petko, Jože Arh-Polde. Samo začasno so bili v tehniki: Zelnikov Tone in Bogdana iz Bohinja ter Marica Kovač. Kurirja tehnike sta bila: Vencelj Obid-Matjaž in Ivan Ortar iz Zarakovca. Edina žrtev tehnike »Porezen« je bila Marica Kovač, ki je padla v juliju 1944 v Orehku.

Dela smo imeli vsak dan več. Pokrajinski NOO nam je pošiljal naročila za razmnoževanje časopisov, brošur in govorov naših voditeljev. »Primorski kmečki glas« smo razmnoževali v 2000 in tudi več izvodih. Kadar smo prejeli taka naročila, smo delali tri dni in tri noči zaporedoma. Kurir Franc Tavčar-Lajnarjev iz Labinj je večkrat naložil v nahrbtnik 30 do 40 kg literature, tako da jo je komaj odnesel iz bunkerja. Bil je zelo pridn, vester in požrtvovalen tovariš.

V tehniki smo razmnoževali naslednje liste: »Ljudsko pravico«, »Mladega puntarja«,

»Slovenko«, »Mlado pest«, »Slovenskega poročevalca«, razne brošure, VKP-b, propustnice, razglase ljudske oblasti, dobavnice, orožne liste itd.

V Orehovški grapi je tehnika »Porezen« delovala nemoteno skoro 15 mesecev. Zadnje mesece leta 1944 se je zaradi konspiracije preimenovala v tehniko »R-46«.

V veliko pomoč nam je bil tovariš Peter Lapanja-Obram, ki je dal ves les za postavitve tehnike in skrbel za prevoz tehničnega materiala. Nekajkrat sta tehniko obiskala sekretar pokrajinskega komiteja in tovariš Jože Primožič-Miklavž. V času našega delovanja v Orehovški grapi smo trikrat prejeli pohvalo Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za hitro in lepo izdelavo naročil.

TEHNIKA »POREZEN« — »R-46« V ZADNJI OFENZIVI

V aprilski ofenzivi 1945 je sovražnik preplaval vse osvobojeno ozemlje na Cerkljanskem. Postavil je številne opazovalne postojanke. Tehnika je bila takrat nekaj časa pri posestniku Petru Kacinu-Sjavnkarcu na Reki. Osebe zaradi pogostih sovražnikovih premikov ni moglo opravljati svojega dela. Ves inventar so s pomočjo tovariša Kacina skrili v velik bunker, ki so ga zgradili v bližini hiše. Četniki so takrat imeli opazovalnico v zvoniku cerkve sv. Ivana v Sebeljah. Na gmajno, poraščeno z gostim grmovjem in steljo,

Ob odkritju spominske plošče

so zagnali zažigalno bombo. Tako je pogorelo vse vzhodno pobočje Sebeljske planote. Takrat je bil v nevarnosti tudi bunker tehnike, v katerem je bilo tudi precej ročnih bomb. Gospodar Peter se je splazil iz hiše do bunkerja ter z dolgo baklo zažgal travo in steljo nad bunkerjem. S tem je preprečil, da bi ogenj dosegel bunker.

Od posestnika Kacina-Sjavnkarca se je tehnika preselila v skrito grapo pod Polica-

mi h kmetu Bucku. Že po nekaj dneh je morala znova drugam. Preselila se je na Utre, kjer je dočkala svobodo. Na Utrah je osebje dobilo nalogo, naj takoj odpotuje proti Trstu, kjer bo skupno z osebjem drugih tehnik prevzelo nadzorstvo nad vsemi državnimi in privatnimi tiskarnami v Trstu.

SPOMINSKA PLOŠČA NA OBRAMOVHI HIŠI

Dne 6. septembra 1955 je bila pri Obramu v Orehovški grapi pomembna zgodovinska slavnost. Iz vseh cerkljanskih vasi so se zbrali nekdanji partizani in aktivisti skupaj z mladino. Prišli so tudi trije organizatorji

oboroženega upora na Cerkljanskem in v Baški grapi: Jože Primožič-Miklavž, Andrej Brovč-Janko in Franc Hvala. Vsi smo takrat pogrešali organizatorja Jako Štucina-Cvetka, ki je tik pred svobodo padel nekje na Gorenjskem.

JOŽE CAR:

Jamarske akcije v letu 1966

V času študija na tolminskem učiteljsišču se je idrijski jamar Ivan Kenda začel zanimati za kraške jame na Tolminskem. Posebno bogat vir informacij so mu bili nekdanji člani planinskega kluba »Krpelj«. Poleg drugega je zvedel tudi za POLOŠKO JAMO. Nepopoln načrt te jame, ki je bil pozneje objavljen v knjigi »Duemila Grotte«, so že pred vojno izrisali člani tega kluba. Medtem ko so jame *Baba*, *Jama pod Smoganico*, *Krasnica*, *Zadlaška jama* in druge živo prisotne v debatah o kraških znamenitostih na Tolminskem, pa je bila *Pološka jama* skoraj pozabljena, verjetno predvsem zaradi odmaknjene lege. Prav dobro pa so vedeli zanjo pastirji,

Pred hišo je bil postavljen oder in na njem so se zbrali nekdanji tovariši in tovarišice tehnike »Porezen«. Med njimi je bil tudi Andrej Brovč-Janko, ki je med drugim dejal:

»Tu v tej hiši, kjer bomo danes odkrili spominsko ploščo, sem s tovarišem Bogdanom Jeramom v dogovoru s Petrom Lapanjem, postavil »Javko 4«. Bilo je to 19. ali 20. septembra 1942. Od takrat pa vse do maja 1945 so bili skoro vsako noč vsi v tej hiši polno zaposleni.

Z ustanovitvijo tehnike »Porezen« je tovariš Ogram z družino sprejel posebno težko nalogo. Razen konspiracije in prometa je sprejel še delno oskrbo s hrano za osebje tehnike. Preko »Javke 4« je šla vsa literatura iz tehnike »Porezen« in še iz drugih tehnik. In te literature ni bilo malo, saj je tehnika oskrbovala vso Baško grapo in Cerkljansko dolino, večkrat pa tudi Tolminsko in Idrijsko.

Preskromne so moje besede, da bi z njimi lahko izrazil vse tisto, kar so žrtvovali tovariši kurirji, osebje tehnike »Porezen«, Ogramova družina in prebivalci Orehovške grape. Ko danes odkrivamo spominsko ploščo na tej hiši, dajemo s tem priznanje vsem imenovanim tovarišem in tovarišicam. Prepričan sem, da bo ta plošča v ponos vsem kasnejšim rodovom, da boste vsi, ki ste med NOB opravljali tako važno delo, pripovedovali vašim otrokom o tej veliki dobi, ki je za nami.«

Tovariš Brovč je nato odkril spominsko ploščo, na kateri je napis:

V tej hiši je bila od leta 1942 partizanska javka št. 4. Od oktobra 1943 dalje javka tehnike »Porezen«.

ki dobršen del leta preživijo na planšariji Polog v nepopisno lepem gorskem amfiteatru, iz katerega vodijo steze mimo romantičnega izvira Tolminke proti Krnskemu jezeru in Krnu, Rdečemu robu in Bogatinu. Ko je Ivan Kenda pripravljal svojo maturitetno nalogo, je *Pološko jamo* večkrat obiskal in že takrat zaslutil, da ima izjemne dimenzije. Lotil se je tudi merjenja, ki mu pa zaradi neprimernih merilnih naprav ni posebno napredovalo.

V poročilih idrijskega jamarskega kluba jo prvič omenjamo leta 1964. Dne 17. oktobra tega leta je ekipa idrijskih jamarjev z veliko prizadevnostjo raziskala čez 2 km

rovov, vendar pa takrat še nismo slutili, da smo s tem odkrili šele preddvorje silno kompliciranega sistema rogov.

Ker je orientacija v zapletenih sistemih velikih jam težavna in se zgodi, da kak že znan del jame »ponovno odkrijemo«, smo sklenili jame sistematično izmeriti. Merjenje tako velike jame pa seveda ni mačja solza. Brez dobrih merilnih instrumentov se pojavijo pri vizurah neznatne napake, ki preraščejo pri večjih dolžinah v tako hude nedopustne napake, da lahko popolnoma izkrivijo izgled. Topografska merjenja so že sama po sebi precej zamudna. Delo pa je potekalo še bolj počasi, kot smo mislili. Silno spremenljiv jamski profil nam je naredil nemalo težav. K zavlačevanju merjenj je prispevala tudi nizka temperatura, močni prepahi v nekaterih ožjih prehodih in ne nazadnje utrujenost. Kljub vsem tem preprekam smo v tednu od 8. do 15. julija 1965 izmerili 2.943 m rogov. Hkrati smo ugotovili, da se jama nadaljuje še najmanj 1.000 m.

Gornje izredne ugotovitve pa tudi izjemna lega vhoda visoko v pobočju Osojnice so dale povod, da je bilo že aprila 1966 sklenjeno, naj dobi *Pološka jama* častni naziv tritisoča raziskana jama v Sloveniji.

Da bi vsaj približno ocenili dimenzije te jame velikanke ter ugotovili, na kakšne prepreke bomo še naleteli pri nadaljnjem raziskavanju, sta se ekipi jamarjev iz Idrije in Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni mudili v Pologu 8. in 9. maja 1966. Ob tej priliki smo izmerili še 300 m novih rogov, več stranskih rogov pa nismo niti utegnili pregledati. Posebno nas je zanimal glavni rov, ki se je nepričakovano končal v veliki dvorani s podorom, skozi katerega je »perspektivno pihalo«, kakor pravimo v jamarskem žargonu.

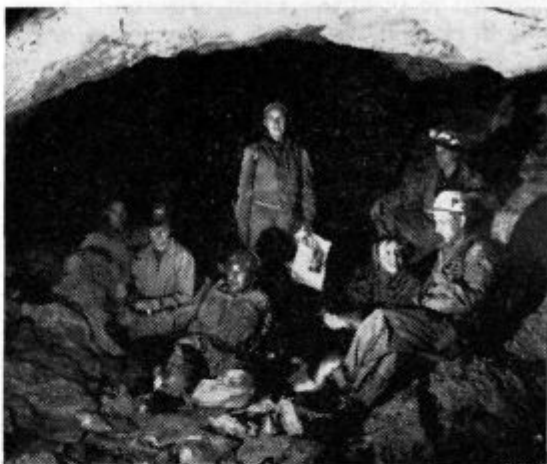
Obisk je potrdil, da je *Pološka jama* izjemen kraški objekt. Najzanimivejša ugotovitev je bila, da je to naša prva večja, vsaj deloma raziskana, visokogorska vodoravna jama, ker smo do sedaj raziskavali samo brezna. Na vse člane obeh ekip je napravil nepozaben vtis, poleg njene dolžine, predvsem zamotan sistem rogov in rovčkov, ki so izdolbeni v prelomnih conah in sicer v več etažah, ki lepo nakazujejo posamezne razvojne stadije. Sprednji in zadnji del jame sta morfološko sorodna, srednji del pa iz te celote izstopa. Ob opazovanju očitnih ostankov vpliva zadnje poledenitve se je razvila živahna debata o času in načinu nastanka, o funkciji jame v zadnji poledenitvi, o hidroloških in morfoloških razmerah v jami in še o marsičem drugem. Seveda bo prišla podrobnejša obdelava jame na vrsto šele, ko bodo končane vsaj grobe topografske meritve.

Nestrpno smo čakali avgusta, ko naj bi z združenimi močmi vseh slovenskih jamarjev v okviru proslave tritisoče slovenske jame poskušali dokončno raziskati *Pološko jama*.

Ekipi jamarjev Inštituta iz Postojne in iz Idrije sta prišli na »poletno rezidenco tolminskih krav« v Polog že 24. avgusta 1966. Prijetno bivališče smo si uredili na hlevih, kjer smo delili prostor z »gojenkami« pološke planšarije. Tu smo povedali marsikatero jamarsko, marsikaj spili in pojedli in resnici na ljubo moramo povedati, da so bile krave čudovite sosede, saj se niso pritoževale, čeprav je precej duhovitih padlo tudi na njihov račun.

Se isti dan smo sestavili dve ekipi, in sicer prvo merilno, ki se je takoj lotila ponovne izmere že znanega dela jame, medtem ko je imela druga skupina nalogo poiskati nadaljevanja. Pri povratku naj bi tudi ta skupina merila. Kasneje smo formirali še eno grupo merilcev. V vsaki skupini je bil vsaj en idrijski jamar, ker smo poleg jamarjev Inštituta edini kolikor toliko poznali zamotani jamski sistem. Kandidatov za raziskovalno ekipo je bilo kot vedno dovolj, meritve pa niso nikomur posebno dišale. Vsi smo slutili, da se merilcem ne obeta posebno rožnato delo.

Merjenje je potekalo prvi dan sorazmerno hitro. Drugi dan pa smo se lotili dela v levi gornji etaži. Tedaj se je začel za merilce krvavi pot. Višina rova, ki je sicer širok,

V *Pološki jami* avgusta 1966

se v več stometrskih pasažah giblje od 40 do 60 cm, na posameznih prehodih pa je še nižja. V takih nemogočih razmerah so člani ekipe vztrajali 8 ur in le na dveh ali treh mestih so se lahko vsaj usedli, sicer pa so morali vse meritve opravljati leže v blatnih in mokrih rovih. Ta nesrečni splet rogov so pozneje imenovali *Pekel*.

Tudi raziskovalni ekipi ta dan sreča ni bila naklonjena. Odkrili so samo nekaj manjših rogov, tako da se je njihovo glavno delo omejilo pretežno na merjenje zadnjega dela jame. Po dveh dneh trdega dela skoraj nismo več pričakovali presenečenj.

V soboto popoldne pa se je nočna ekipa jamarjev iz več slovenskih klubov pod vodstvom dveh Idrijčanov, Kenda in Bajca, lotila odkopavanja v zadnji veliki dvorani, kjer je »perspektivno pihalo«. Že po kakih dveh metrih se je rov razširil v novo veliko dvorano. Od tu pa se je jama nadaljevala skozi več zanimivih pasaj do manjšega brezna, skozi katerega so jamarji s kaminskim plezanjem prišli v vodno etažo jame. Toda do konca novih rogov niso prišli.

Zvečer je vladalo v jamarskem taboru nedaleč od Pologa svečano razpoloženje. Člani raziskovalne ekipe so, čeprav utrujeni, neprestano obnavljali svoj podvig. Poslušalec je bilo ta večer kar 82. Medtem so namreč prispele v Polog še ekipe iz Markovščine, Domžal, Ljubljane, Logatca, Ribnice, Postojne, Sežane, iz ljubljanskega kluba »Železničar«, pa še angleški jamarji iz Bristola, Lancastera, Chelsea, Leicestra, Manchesterja in še iz Salzburga.

Naslednji dan — nedelja, 28. avgusta — je bil namenjen svečanosti ob tritisoči jami. Začela se je okrog 11. ure s krajšim govorom predsednika Društva za raziskovanje jam Slovenije geologa Rada Gospodariča. Naslovil je pozdrave vsem prisotnim jamarjem in ekipam, nato pa je spregovoril o uspehu, da smo v šestih letih raziskali 1000 jam ter o *Pološki jami*, ki je združila v skupnem delu veliko število jamarjev Slovenije. Posebna pohvala je veljala idrijskemu klubu kot odkritelju in glavnemu raziskovalcu *Pološke jame*. Sledile so še čestitke ostalih klubov Idrijčanom, zastopnik iz Ribnice pa nam je celo poklonil krasno izdelano »rejšo«.

Pozno popoldne, ko so ekipe že odhajale, se je posebna skupina pripravljala še za ponovni nočni pohod v jamo. Prodrli so še precej dalje kot prejšnji dan, toda pred njimi so še vedno ostali neznani rovi.

Pri ponovnih obiskih 24. in 25. septembra in od 1. do 4. decembra smo v jami namerili še več sto metrov novih rogov. Po vseh meritvah znaša dolžina *Pološke jame* že 5.200 m, višinska razlika med najvišjo in najnižjo točko pa je 225 m. Po svoji dolžini se tako že uvršča med pet najdaljših jam v Sloveniji. Za njo so zaostale celo znane Škocijanke jame in Planinska jama. Po globini pa je na 10. mestu. Skratka, slovenski jamarji menijo, da je ponovno odkritje *Pološke jame* največji jamarski dogodek v zadnjih letih.

Obsežno poročilo o poteku raziskav *Pološke jame* bi lahko marsikoga zavedlo, češ da smo zanemarjali raziskave na drugih področjih. To seveda ni res. 16 ekskurzij, kot smo jih zabeležili lani, ne pomnimo že več let. Le štiri, sicer nekoliko daljše, so bile posvečene *Pološki jami*. Kar šestkrat smo se mudili v Ivanjih in Žejnih dolinah. Sistem, ki se razprostira v neposredni bližini glavnega požiralnika *Kmetove luknje*, raziskujemo že več let in kaže, da ga bomo še dolgo. Posamezni objekti se nam ob vsakem obisku podaljšujejo ali pa odkrivamo nove. Voda namreč po vsakem deževju zatrpa ali pa na novo odpre kak del jame. Tako naletimo v omenjenem požiralniku vedno na drugačne razmere. Zaradi te muhavosti je edina rešitev v pogostih obiskih v različnih letnih časih ter stalno dopolnjevanje načrta. Kaže, da je bila najuspešnejša akcija v *Kmetovi luknji* 4. junija, ko sta dva naša jamarja našla odprt doslej še neznan odtok in po njem prodrli okrog 70 m. Zadnjih 15 m se rov dvigne v nanos finega proda. Le nekaj metrov od tod se jama nadaljuje v plitvem breznu, iz katerega pelje rov še neznano kam.

Na Črnovrški planoti nam lansko leto ni šlo posebno od rok. Le dve ekskurziji sta bili namenjeni 45 m globokemu *Ledeniku pod Črnim robom* (*Kalarjev ledenik*) pod Malo goro. To je drugi primer ledene jame, ki je zabeležen v našem katastru. Prvo smo raziskali pred nekaj leti, in sicer *Brezno pod Vscanim vrhom* v Lomeh pri Črnem vrhu.

Delo tudi ni zaostalo nad Slapom ob Idrijci. Dne 3. in 4. ter 16. in 17. julija 1966 smo nadaljevali raziskave in merjenja pod Ponikvami in v Žlebeh. *Čendova jama*, *Rajnapca*, *Krasnica* in *Brezno pri Kralju* so objekti, ki jih bomo morali še obiskati, kajti dela v njih so počasna in zahtevna predvsem zaradi izrednih geoloških kakor tudi morfoloških in hidroloških razmer.

Akcija, ki bo verjetno imela daljnosežnejše posledice, je bil ogledni obisk v *Jami pod Rdečo skalo* visoko pod Mangrtom. Povzpeli se je treba po cesti do zadnjega tunela, nato zaviti v desno preko sedla proti Koritnici in po nekaj 100 metrih se znajdete pred vhodom. Okrog 30 m dolžine so poznali že Italijani. Naši fantje pa so že raziskali čez 800 m rogov. Potem se začne jama strmo spuščati in bo potrebno varovanje. Kaže, da smo našli novo veliko uganko. Vhod v jamo leži v višini okrog 2000 m in, če se jama prevesi v brezno, lahko doseže znatno globino. Napovedi so seveda napovedi, počakajmo torej do konca leta, ko bomo verjetno kaj več poročali.

Omeniti moramo še, da je naš jamar Jelko Podobnik nadaljeval z merjenji obeh naših zaganjalk, že znane *Zaganjalke pod Bevkovim vrhom* in v *Vrščev*. Upajmo, da mu bodo opazovanja kmalu dozorela za daljšo študijo o teh najbolj skrivnostnih kraških pojavih.

Za konec naj omenim, da smo pregledali tudi nekaj manjših objektov v Idriji pod gradom, pa tudi više v dolini Nikove.

Kakšne misli nas spremljajo v novo leto? Predvsem smo zadovoljni z uspešnim delom na terenu. Zadovoljni pa smo tudi zato, ker smo dobili v Pologu pred mednarodno publiko priznanje za osemletno uspešno, neprekinjeno delovanje. Novo leto, upamo, bo ravno tako uspešno kot prejšnje, brez večjih finančnih težav, zato želimo, da bi imel sklad za društvene dejavnosti odprta ušesa za naše prošnje, SZDL in Zveza mladine pa večje zanimanje za naše delo.

SREČKO LOGAR:

Pred volitvami

Dne 23. aprila bodo naši volivci zopet poklicani na volišča! Del volitev bo posredno opravila že Skupščina občine 9. aprila.

Glasilo obč. odbora SZDL je skoraj celotno številko 5 in 6 posvetilo tem volitvam z navedbo vseh podrobnih podatkov ter se-

danjih občinskih odbornikov in poslancev, ki jim poteče mandatna doba, in tistih, ki jim bo mandat potekel leta 1969.

Zaradi boljšega pregleda posnemamo nekaj osnovnih podatkov:

SEZNAM ODBORNIKOV, KATERIM BO PRENEHAL MANDAT

v občinskem zboru:

1. volilna enota	Kleindienst Silvester	Idrija, I. rajon
3. volilna enota	Skok Jožica	Idrija, III. rajon
5. volilna enota	Šulin inž. Miloš	Idrija, V. rajon
7. volilna enota	Dolenc Janez	Idrija, VII. rajon
9. volilna enota	Hvala Ivan	Vojsko, Čekovnik, Idr. Bela
11. volilna enota	Cesar Franjo	Godovič, Lome, Predgrize
13. volilna enota	Bevk Vinko	Vrsnik, Govejk, Korita, Led. Krnice, Ledine, Mrzli vrh, Pečnik, Sp. Vrsnik, Zirovnica
15. volilna enota	Strel Justin	Kanomlja, Krnice, Masore
17. volilna enota	Razpet Anton	Podpleče, Cerkljanski vrh, Planina, Čeplez, Podlanišče
19. volilna enota	Čemažar Peter	Labinje, Poljane, Novaki
21. volilna enota	Spik Evstahij	Jesenica, Orehek, Bukovo, Zakojca

v zboru delovnih skupnosti:

1. volilna enota	Rupnik Franc	Tov. pohištva, Kolektor, Krn
3. volilna enota	Tratnik Gabrijel	ETA — II.
5. volilna enota	Sinkovec Vinko	RZS — jašek Delo in Klasirnica
7. volilna enota	Vončina Ivan	RZS — Elektro strojni obrat, uprava in glavno skladišče
9. volilna enota	Jereb Vojko	Zidgrad in Hudournik
11. volilna enota	Erjavec Ivica	Simplex, Komun. podjetje, Pogrebni sklad, Geološki zavod
13. volilna enota	Hvala Srečko	Konfekcija, Remont, Krojačnica, Monter, Pekarna, Elektro, privatni obrtniki, Elektro v Cerknem

15. volilna enota	Kavčič Rajko
17. volilna enota	Pagon Maks
19. volilna enota	Osolin Dora
21. volilna enota	Kovač Marjan

SEZNAM REPUBLISKIH POSLANCEV, KATERIM BO PRENEHAL MANDAT

1. Republiški zbor — Kavčič inž. Ivica
2. Gospodarski zbor — Jeram Milan
3. Kulturno-prosvetni zbor —
Zavavlav Danilo.

Evidentiranje kandidatov je tokrat zelo široko in se vrši na raznih zbori. Do 25. februarja je bilo evidentiranih za občinski zbor 35 kandidatov, za zbor delovnih skupno-

KZ Idrija II — za območje Črni vrh, Godovič, Dole

Osn. šola Cerkno z oddelki, Dijaški dom in Otroški vrtec Cerkno, Osn. šola. Sp. Idrija z oddelki

Psihiatrična bolnica Idrija

SO Idrija, Obč. komite ZKS Idrija, Obč. sindikalni svet Idrija.

sti 27 kandidatov, za republiško skupščino 11 kandidatov, za republiški gospodarski zbor 11 kandidatov in za republiški prosvetno-kulturni zbor 5 kandidatov.

Na Obč. odboru SZDL ugotavljajo, da struktura kandidatov ni zadovoljiva: glede šolske izobrazbe kaže na boljše, zelo slabo pa so zastopani mladina in ženske.

Volilna komisija pri Obč. odboru SZDL, ki jo sestavlja 9 članov, ima sedaj polne roke dela, ker se bo do volitev še marsikaj spremenilo.

Občinska skupščina Idrija

Seja občinske skupščine dne 16. decembra 1966

Na 16. seji skupščine občine Idrija sta občinski zbor in zbor delovnih skupnosti obravnavala:

1. Odlok o spremembi odloka o proračunu občine Idrija za leto 1966.

2. Poročilo o delu in problematiki zavoda za pravno pomoč Idrija. Zavod za pravno pomoč Idrija je poročal občinski skupščini o delu in problematiki zavoda od ustanovitve dalje. Iz poročila je razvidno, da je vsako leto iskalo pri zavodu pravno pomoč preko 500 strank in da je dal zavod vsako leto povprečno okrog 350 različnih pravnih nasvetov ter sestavil okrog 130 različnih vlog in zahtevkov, 30 tožb in okrog 35 različnih pogodb. Skupščina je pozitivno ocenila delo zavoda ter sklenila, da mu je treba tudi v bodoče dajati potrebna materialna sredstva, da bi imeli naši občani možnost pri zavodu iskati varstvo svojih pravic ter pravnih koristi.

3. Odredbo o zaračunavanju stroškov za geodetske storitve katastrskega urada izven upravnega postopka. S to odredbo se uvede zaračunavanje geodetskih storitev, ki jih od katastrskega urada zahtevajo stranke izven upravnega postopka. Povračilo stroškov se določi na podlagi višine osebnega dohodka geodetskega strokovnjaka na osnovi točkovne vrednosti sistematiziranega delovnega mesta geometra, ločeno za ure terenskega in pisarniškega dela.

4. Dano je bilo soglasje k sklepu skupščine Komunalne skupnosti soc. zavarovanja kmetov za uvedbo izrednega prispevka. Sklad komunalne skupnosti soc. zavarovanja kmetov Nova Gorica je imel v letu 1965 precejšen primanjkljaj. Zaradi tega je skupščina te skupnosti sprejela sklep o uvedbi izrednega prispevka za kritje primanjkljaja. Po tem sklepu znaša prispevek

za občino Idrija 80.073,05 Ndin ali 2,69 % od katastrskega dohodka zavarovancev.

5. Dano je bilo pooblastilo komisiji za notranjo zakonodajo delovnih organizacij, da v imenu skupščine občine Idrija obravnava predložene statute delovnih organizacij ter po končanem delu poda občinski skupščini poročilo o svojem delu.

6. Odlok o imenovanju ulic v mestu Idrija. S tem odlokom sta se poimenovali v mestu Idrija dve novi ulici. Ulica, ki poteka od križišča v ulici IX. korpusa pri hišni številki 3 proti novemu zazidalnemu kompleksu nad gimnazijo Jurija Vege, se imenuje Ulica 1. maja; ulica, ki poteka od križišča na Kosovelovi ulici pri Kovačici do križišča Srebrničeve in Vojskarske ulice, pa se imenuje po znanem botaniku, lekarinarju, biospeleologu, kartografu in raziskovalcu, ki je svojčas živel v Idriji, Ulica H. Freyerja.

*Seja občinske skupščine
dne 28. decembra 1966*

Na svoji 17. seji je skupščina občine Idrija na skupni seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti obravnavala:

1. Program dela občinske skupščine za leto 1967.

2. Odlok o uvedbi prispevka za uporabo mestnega zemljišča. S tem odlokom je v mestu Idrija na področju, ki ga zajema ožji gradbeni okoliš, uvedeno plačevanje prispevka za uporabo mestnega zemljišča. Prispevek se plačuje od površinske enote zazidanega gradbenega zemljišča, nezazidanega gradbenega zemljišča, za katerega je sprejet zazidalni načrt, in nezazidanega zemljišča, ki ga uporabljajo proizvajalci v svoje namene. Prispevek morajo plačevati lastniki oz. imetniki pravice uporabe, zakupnik ali uživalec zemljišča ali stavbe na njem. V stanovanjskih hišah morajo plačevati prispevek no-

silci stanovanjske pravice. Po tem odloku se celotno mestno zemljišče razdeli na 3 kategorije, v katerih znaša višina prispevka:

v I. kategoriji za nezazidano stavbno zemljišče 0,12 Ndin od m² površine, za zazidano stavbno zemljišče 0,20 Ndin od m² uporabne tlorisne površine stanovanjskih in poslovnih prostorov.

v II. kategoriji znaša prispevek v I. primeru 0,07 Ndin, v drugem pa 0,15 Ndin.

v III. kategoriji znaša prispevek 0,04 Ndin, oz. 0,10 Ndin.

Odmerjeni prispevek se plačuje mesečno, ne sme pa presežati 5 % polne mesečne ekonomske stanarine. Prispevek se sme uporabljati samo za graditev in rekonstrukcijo komunalnih objektov in naprav kolektivne potrošnje. Plačila prispevka so oproščeni zavezanca, katerih skupni mesečni dohodek iz kateregakoli vira ne presega 200 Ndin mesečno. Za vsakega nadaljnjega člana gospodinjstva prispevnega zavezanca, ki nima sredstev za samostojno preživljanje, se gornja meja zviša še za 100 Ndin. Prispevek se ne plačuje za zemljišča in zgradbe, ki se uporabljajo v vojaške namene, za zemljišče, na katerem so stavbe in prostori, ki jih uporabljajo verske skupnosti za svojo versko dejavnost, za zazidana in nezazidana stavbna zemljišča, ki se uporabljajo za telesno-kulturno, socialno, zdravstveno in kulturno prosvetno dejavnost, za zemljišča, na katerih so komunalni objekti in naprave ter javne ceste, in za zemljišča, ki se uporabljajo za kmetijsko dejavnost do takrat, ko se za to zemljišče sprejme zazidalni načrt.

3. Odlok o spremembah odloka o občinskem prometnem davku. Na podlagi tega odloka je bila zvišana za leto 1967 stopnja občinskega prometnega davka od vina na 20 % od prodajne cene, namesto dosedanjih 15 %, od piva na stop-

njo 25 % namesto dosedanjih 20 %, od proizvodnje alkoholnih pijač pa namesto dosedanjega zneska 50 Sdin od litra na 0,80 Ndin.

4. Odlok o začasnem financiranju proračunskih potreb v I. tromesečju 1967. Odlok je bil sprejet, da premosti situacijo, ki nastane pri izvrševanju proračuna v I. tromesečju vsakega leta do takrat, ko se sprejme nov občinski proračun za tekoče leto. Po tem odloku sme znašati proračunska potrošnja v I. tromesečju največ 25 % proračunske potrošnje v letu 1966.

5. Delovni organizaciji Učila Idrija je bil podaljšan rok za konstituiranje podjetja do 31. decembra 1967 ter istočasno dana poročilna izjava za najetje posojila v znesku 100.000 Ndin.

6. Dano je bilo soglasje obrtnemu komunalnemu podjetju Idrija k novemu ceniku za pobiranje smeti v mestu Idrija. Po novem plačujejo gospodinjstva 1,18 Ndin od vsakokratnega praznjenja smetnjaka, ustanove 2,36 Ndin, gospodarske organizacije pa 4,42 Ndin.

7. Zavrnen je bil zahtevek Trgovskega podjetja Univerzal Idrija za povišanje cene pakiranega sladkorja.

8. Sprejet je bil sklep, da se vsi elektrifikacijski objekti, ki jih ima še v upravljanju občina Idrija, prenesejo v upravljanje in vzdrževanje podjetja Elektro Gorica.

9. Odlok o spremembi odloka o odstotku sredstev, ki se izločajo iz sklada skupne porabe za subvencioniranje stanarine. Po tem odloku se v letu 1967 plačuje na poseben račun pri SDK 25 % sredstev za kritje razlike stanarine (subvencioniranje).

10. Odlok o spremembi in dopolnitvi odloka o minimalnih tehničnih normativih za vzdrževanje stanovanjskih hiš v družbeni lastnini in o načinu delitve sredstev za investicijsko in tekoče vzdrževanje.

ZAPISKI

SKLAD ZA DRUŠTVENO DEJAVNOST

Leta 1964 se je večina gospodarskih organizacij v idrijski občini dogovorila, da bodo prispevali določeni znesek v občinski sklad za društveno dejavnost in je večina tudi sklenila zadavne pogodbe ter jih vestno izpolnila. Le nekaj manjših podjetij do sedaj še ni podpisalo pogodb. Tako ima sklad najlepši pregled nad sredstvi, ki jih podjetja žrtvujejo raznim proslcem, ter tudi o njihovi smotrni porabi.

Iz naslednjih podatkov je razvidno, kako so bila ta sredstva razdeljena:

Organizacija	Leto 1965	Leto 1966
1. Občinski svet Svobod in prosvetnih društev	23.610	34.000
2. Občinski odbor za telesno vzgojo	26.540	34.000
3. Zveza tabornikov	3.350	3.000
4. Občinska zveza prijateljev mladine	4.930	5.000
5. Občinski strelski odbor	1.860	1.500
6. Klub idrijskih študentov	1.150	2.000
7. Jamarski klub	450	700

8. Filatelistično društvo	150	300
9. Klub mladih	2.000	15.000
10. Počitniška zveza	1.500	1.000
11. Mladinski odsek PD	1.500	1.500
12. Foto krožek Cerkno	—	250
13. Kino klub Idrija	—	1.000
14. Društvene organizacije KS Šebrelje	—	750
15. Uredništvo »Kapelj«	—	500
16. Občinski center OZN	1.000	—
17. Združenje slepih	400	—
S k u p a j	68.440	100.500

Sklad je tudi rezerviral 3000 Ndin za Pirnatove nagrade, ki jih pripravlja občina na predlog Obč. odbora SZDL in bodo lahko izplačane že za preteklo leto.

Z namenom, da bi dosegli še večjo smotnost porabe teh sredstev, je odbor sklada na seji 6. februarja sprejel nekaj važnih sklepov:

1. Organizacijam, ki niso poslane poročila o svojem delu in o porabi sredstev, je zadržal izplačilo za leto 1966 in jih bo po potrebi dodelil tistim organizacijam, ki so dokazale z delom, da to zaslužijo.

2. V bodoče sklad sploh ne bo vzel v pretres prošnje tistih organizacij, ki ne bodo poslale poročila o svojem delu in obračuna o porabi sredstev.

3. Organizacije morajo poslati utemeljene prošnje za podporo v letu 1967 najkasneje do 15. aprila.

Odbor sklada se dobro zaveda svoje dolžnosti do delovnih organizacij, ki so leta 1966 žrtvale za društveno dejavnost 102.469,70 Ndin in bo torej kontrolo nad porabo sredstev še bolj zaostril.

S. L.

LETNI OBRACUN IDRIJSKIH FILATELISTOV

Člani našega filatelističnega društva so se 5. februarja 1967 zbrali že na XVII. rednem letnem občnem zboru ter poročali o plodnem delu v preteklem letu. Vsako nedeljo so imeli redne sestanke, in sicer 53 s skupno udeležbo 953, torej povprečno po 18 članov. Povprečni obisk se je torej v primerjavi s prejšnjim letom dvignil za 307 udeležbe, povpreček pa od 12 na 18. Ta dvig je treba pripisati večji udeležbi mladih filatelystov. Ob začetku šolskega leta so začeli z rednimi sestanki v krožku na gimnaziji in osnovni šoli, kjer pa je udeležba začela padati in so morali začasno prekiniti z delom. Mladinci sedaj prihajajo na članske sestanke. Društvo ima registriranih 29 članov in 17 mladincev, skupno 46 članstva. Računajo, da bodo z udeležbo mladine število povečali in društvo pomladili.

Lastne razstave v preteklem letu niso mogli prirediti, toliko bolj pa so bili aktivni pri sodelovanju na tujih, tudi mednarodnih razstavah. Po en član je sodeloval na razstavi v Ajdovščini, na »Trieste 66«, na »Balkanfili« v Carigradu, na beograjski razstavi, v Celovcu in v Stari Gorici. Na vseh razstavah so prejeli tudi častne diplome in kolajne.

Pri volitvah je bil izvoljen v glavnem stari upravni odbor: predsednik Mirko Kobal, podpredsednik Josip Pivk, tajnik Srečko Logar, blagajnik Rafael Jereb, gospodar Anton Ferjančič, poverjenik za krožno zamenjavo Leopold Kogoj.

Pri delovnem programu za leto 1967 so se predvsem odločili, da bodo doprinesli svoj delež k mednarodnemu letu turizma z organizacijo mednarodne filatelistične razstave in mednarodnim srečanjem filatelystov.

Ceprav je delo tega našega društva nekako v senci, pa ga moramo že vsa leta šteti med najagilnejša in organizacijsko najbolj utrjena v naši občini, saj se stalno uvršča tudi med najboljša v Sloveniji.

S. L.

OB OBLETNICI USTANOVITVE KINO KLUBA

Kino klub je bil ustanovljen v Idriji 27. februarja 1966 in je torej preživel prvo obletnico delovanja. Njegovo delovanje pa našim občanom ni dovolj znano, zato je potrebno, da o njem spregovorimo.

Začetki filmske amaterske dejavnosti segajo nekoliko nazaj. Že decembra 1964 je prišlo do prve pobude za ustanovitev filmske organizacije v našem mestu, ki bi delovala na amaterski osnovi. Zanj sta dala pobudo Matej Labuhar in Marijan Medved, ki sta se povezala z občinskim svetom »Svoboda« in v njenem okviru je prišlo do ustanovitve filmske sekcije, ki je dobila tudi prvo finančno pomoč. V tem času je že bilo posnetih nekaj kratkih dokumentarnih filmov kot »Idrija in zimski šport« ter »V teku

časa«. Ta dva filma sta bila prikazana tudi na amaterskem festivalu v Puli, kjer seveda še nista mogla doseči nekega večjega uspeha. Prikazana sta bila tudi domači publiki, ki ju je kljub začetnim pomanjkljivostim sprejela prav pohvalno.

V začetku leta 1966 pa so že dozoreli pogoji za ustanovitev samostojnega kluba in sklican je bil ustanovni občni zbor.

Klub ima predvsem nalogo, da pospešuje dejavnost amaterjev na področju fotografije in filmanja. Ta pomoč se izkazuje od snemanja, režije, montaže, fotografije, rezanja in ozvočenja. Vse te operacije bo le težko izpeljal posameznik, s pomočjo kluba in v skupnem delu pa bo prav gotovo našel boljše rešitve in bo dosegel večji uspeh. Pri tem moramo upoštevati tudi, da so potrebne aparature zelo drage in da je filmanje zvezano z velikimi finančnimi izdatki, ki jih večina amaterjev sama ne zmore.

Seveda deluje danes klub še v zelo težkih pogojih, ker bi potreboval najmanj dva milijona Sdin za nabavo najnujnejših aparatov, računa pa, da bo našel pri pristojnih činiteljih potrebno razumevanje in da bo postopoma lahko nabavil vsaj osnovna sredstva za razvoj svojega delovanja v našo skupno korist.

Klub je že napravil prve korake. Člani že snemajo več kratkih filmov z različno tematiko, ki bodo prikazani na različnih prireditvah, festivalih in revijah. Srečko Novak snema film o našem lovstvu v kolor tehniki. V filmu »Na zgrešeni poti« po scenariju Mateja Labuharja se dotikamo problematike mladinskega kriminala, Marijan Medved se ukvarja s filmom »Filumenija«, Silvij Brus s »Pismom« v črno-beli tehniki. Računamo, da bo kateri teh filmov že prikazan na republiški reviji amaterskega filma v marcu v Ljubljani. Nato jih bodo zavrteli tudi doma v klubu mladih.

Klub se je odločil, da bo v Idrijski tribuni prikazoval tudi vse važnejše dogodke. V našem kinu smo že gledali razpravo o regionalni pripadnosti naše občine, poplavl, o problemu zaposlovanja, o otroškem vrtcu itd. Zal pa naša tehnična sredstva ne dopuščajo, da bi bila projekcija dovolj jasna. Tudi sredstva so pošla in bojimo se, da bomo morali prenehati s to dejavnostjo.

Letos namerava naš klub pripraviti občinsko revijo amaterskega filma s sodelovanjem nekaterih klubov Slovenije in celo iz Anglije. Ta prireditev bi imela tudi svoj turistični pomen. Prav v zadnjem času pa so nekateri naši člani sklenili tudi dogovor z RTV Ljubljana in upati smemo, da bomo v bodoče večkrat videli naše mesto in okolico tudi v obzorniku, kar smo do sedaj zelo pogrešali.

Računamo, da smo prve uspehe že dosegli. To pa nam daje upanje, da se nam bo pridružilo še več članov, ki imajo veselje s to zvrstjo amaterske dejavnosti.

Matej Labuhar

PLODNO DELO NAŠIH TABORNIKOV

Taborniška organizacija je bila ustanovljena v Idriji že pred dobrimi 15 leti z imenom »Rod Srebrnih krtov«. Leta 1963 pa je bila organizirana Občinska zveza tabornikov, ker so medtem zrastle taborniški odredi tudi v Šp. Idriji (odred »Kranjski jeglič«) ter v Cerknem in Črnem vrhu. Skupno ima zveza sedaj okoli 500 tabornikov.

Zelo marljiv je pri delu odred »Srebrnih krtov« v Idriji, dobro delajo tudi v Sp. Idriji, medtem ko tabornikom v Cerknem in Crnem vrhu manjkajo starejši vodniki.

Glavno delo idrijskega odreda je bilo zadnje čase osredotočeno okrog stalnega tabora v Karigadoru pri Novem gradu. Nekaj sredstev so prispevala razna podjetja, sklad za društveno dejavnost je dal do sedaj okoli 7000 Ndin, vse ostalo pa je morala ustvariti organizacija sama. Do sedaj je bilo opravljenih 255 delovnih dni, oziroma 2040 delovnih ur. Čeprav tabor še ni popolnoma urejen, je v njem že taborilo 364 otrok. To so bili v glavnem taborniki in otroci šibkejšega zdravja, ki jih je predlagalo Društvo prijateljev mladine. Organizacija pa računa, da bo v bodoče lahko nudila plateno streho tudi ostalim, ki bodo želeli preživeti počitnice ob našem prelepem Jadranu. Do sedaj je že bilo nabavljenih 10 novih šotorov in nekaj osnovne opreme, računajo pa, da bodo že letos tabor še boljše uredili in opremili. S. L.

PRVA SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA V IDRJI

S precejšnjo zamudo je naše Trg. podjetje »Univerzal« odprlo 25. februarja 1967 prvo samopostrežno trgovino v Idriji na prostoru nekdanje »Bašerije«, torej prav v središču mesta. Na svečanosti je najprej poročal predsednik upravnega odbora podjetja Mirko Kobal, odprl pa je trgovino predsednik občine Janez Dolenc pred velikim številom meščanov, posebno gospodinj. Podjetje je imelo lani 360 milijonov bruto prometa in je ustvarilo 114 milijonov skladov, od česar je investiralo v novi objekt 85 milijonov.

Trgovska mreža se tako v naši občini dopolnjuje, novi lokal pa predstavlja tudi čeden okras mesta, ki je imelo prav v tem delu zadnja leta neurejen videz, kar je zelo motilo domačine, slab vtis pa je napravljalo tudi na tuje obiskovalce našega mesta. Računamo, da bo pravočasno urejena tudi ploščad pred novo samopostrežno trgovino, kar bo še lepše oblikovalo to novo mestno središče. S. L.

Ohranili jih bomo v lepem spominu

Lucija Ostrožnik, gospodinja iz Idrije, Rožna 15, rojena 13. 12. 1892 v Gor. Trebuši, je umrla 27. 11. 1966 v Idriji. Kot pismonoša med Cepovanom in Gor. Trebušo je začela delati za NOB že konec leta 1942 in je vzdrževala stalno kurirsko zvezo na tem ozemlju. V začetku leta 1943 je bila izdana in aretirana. V zaporih so jo zelo mučili, zaprta pa je bila do razpada Italije. Po vrnitvi se je ponovno vključila v delo in je požrtvovalno delala do osvoboditve. Tudi po osvoboditvi je bila vrsto let aktivna politična delavka.

Ivana Gostiša, roj. Mikuž, gospodinja iz Zadloga 52, rojena 20. 9. 1891 v Strmcu, je umrla 29. 11. 1966 v Zadlogu.

Marija Brus, roj. Jurjavčič, gospodinja iz Idrije, Levstikova 20, rojena 19. 9. 1896 v Idriji, je umrla 2. 12. 1966 v Idriji.

Franc Demšar, kmet preužitkar iz Zirovnice 10, rojen 29. 9. 1883 v Zirovnici, je umrl 3. 12. 1966 v Zirovnici. Bil je srednji kmet, ki je dal NOB dva sinova, sam pa je ves čas materialno podpiral našo borbo.

Ivana Jereb, roj. Seljak, gospodinja iz Mrzlega vrha 20, rojena 20. 4. 1885 v Idrijsku, je umrla 7. 12. 1966 v Sp. Kanomlji.

Tomaž Mrlak, kmetovalec iz Ledin 22, rojen 15. 12. 1902 v Ledinah, je umrl 8. 12. 1966 v Idriji. Bil je mali posestnik. Za NOB je začel delati že v začetku leta 1943 ter je zelo aktivno sodeloval do osvoboditve.

Marija Lapajne, roj. Simonič, družinska upokojenka iz Idrije, Rudarska 24, rojena 31. 5. 1883 v Masorah, je umrla v Idriji 11. 12. 1966.

Ferdinand Velikajne, upokojeni rudar iz Idrije, Za gradom 21, rojen 23. 5. 1910 v Idrijskih Krnicah, je umrl 13. 12. 1966 v Idriji. Bil je sin mnogoštevilne delavske družine, ki se je že leta 1942 v celoti opredelila za NOV, kjer je bilo kar 5 bratov, en brat in sestra pa sta bila v nemškem koncentracijskem taborišču. Umrli je bil v NOV od 2. aprila 1944 ter je bil znan kot zelo dober bорец vse do osvoboditve. Dva brata sta v borbi padla.

Marija Troha, roj. Pagon, gospodinja iz Šebrelj 75, rojena 24. 5. 1898 v Šebreljah, je

umrla 14. 12. 1966 v Idriji. Podlegla je neozdravljivi bolezni, ki si jo je nakopala med borbo, ko je junija 1944 ob požigu vasi pogorela tudi njena hiša. Bila je zelo razgledana in zavedna ter je mnogo brala, še raje pa je nastopala kot igralka na raznih kulturnih prireditvah. Za NOV je začela delati že januarja 1943. Vrata njene hiše so bila vedno odprta za vse partizane. Njen sin Andrej je postal že s 16 letom kurir, njen mož Rudolf pa član vaše narodne zaščite. Pri vaščanih pa je bila poznana kot dobrasrčna žena, ki je rada pomagala ob vsaki priliki.

Franc Rupnik, rudar iz Idrije, Ljubljanska 13, rojen 14. 2. 1922 na Vojskem, je umrl 15. 12. 1966 v Idriji. Ze v rani mladosti je zgubil starše in je zanj skrbel stari oče. S 15 letom je postal hlapec. V začetku leta 1942 je bil poklican v italijansko vojsko, nato pa poslan na severnoafriško fronto, kjer so ga ujeli Francozi. Maja 1944 je pobegnil iz ujetništva Bohor in se priključil edinicam NOV. Ko je prišel v domovino, se je vključil v I. protitankovski motorizirani divizion XXVI. divizije na Visu. Sodeloval je v vseh bojih v Dalmaciji in na otokih do osvoboditve Trsta. Po osvoboditvi je bil še nekaj časa aktiven oficir, nato pa se je zaposlil pri rudniku. Bil je tudi zelo aktiven družbeno-politični delavec in član skupščine. Umrl je v najlepših letih kot vzoren oče, rudar in komunist.

Jakob Skok, upokojenec z Vojskega 76, roj. 3. 5. 1887 na Vojskem, je umrl 19. 12. 1966 na Vojskem. Bil je mali kmet in je imel veliko družino, katero je vzgojil v naprednem duhu. Za NOV je začel delati že v začetku leta 1943. Leta 1944 je bil vključen v krajevno poveljstvo Narodne zaščite, kjer je aktivno deloval do osvoboditve. V operativnih edinicah sta se borila dva njegova sinova.

Ivana Erjavec, roj. Kobal, gospodinja iz Sr. Kanomlje 39, rojena 15. 4. 1880 na Vojskem, je umrla 22. 12. 1966 v Srednji Kanomlji. Njen mož je bil gozdni delavec in se je smrtno ponesrečil ter ji je zapustil 5 majhnih otrok. S trdim delom je vse vzgojila v naprednem duhu. Ko se je leta 1942 začelo širiti po Kanomlji uporniško gibanje, ga je tudi Hana podpirala z vse-

mi svojimi močmi. Njen sin Peter je v borbi padel, Martin pa se je vrnil iz borbe kot težki invalid. Bila je skromna in zelo priljubljena mamica.

Leopold Brus, upokojenec iz Idrije, Levstikova 20, rojen 14. 10. 1893 v Čekovniku, je umrl 24. 12. 1966 v Idriji.

Filip Rakajne, kmetovalec iz Masor 9, rojen 29. 4. 1901 v Plužnjah, je umrl 25. 12. 1966 v Masorah. Za NOV je začel delati po kapitulaciji Italije in je aktivno deloval do konca vojne.

Anton Zgavec, upokojenec iz Godoviča 93, rojen 17. 6. 1886 v Zadlogu, je umrl 25. 12. 1966 v Godoviču.

Frančiška Carl, roj. Šifrar, gospodinja iz Sp. Idrije 27, rojena 28. 3. 1899 v Sp. Idriji, je umrla 26. 12. 1966 v Sp. Idriji.

Jožef Rupnik, delavec iz Črnega vrha 61, rojen 12. 9. 1908 v Črnem vrhu, je umrl 26. 12. 1966 v Črnem vrhu.

Anton Mohorič, upokojeni rudar iz Idrije, Rudarska 16, rojen 7. 6. 1900 v Idriji, je umrl 30. 12. 1966 v Idriji.

Frančiška Zen, upokojenka iz Sp. Idrije 1, rojena 18. 6. 1884 v Otlici, je umrla 31. 12. 1966 v Sp. Idriji.

Franc Buh, kmet preužitkar iz Mrzlega vrha 18, rojen 23. 1. 1881 v Mrzlem vrhu, je umrl 2. 1. 1967 v Mrzlem vrhu.

Franc Menard, kmetovalec iz Godoviča 40, rojen 31. 3. 1881 v Godoviču, je umrl 3. 1. 1967 v Godoviču.

Frančiška Albreht, upokojenka iz Idrije, Tomšičeva 16, rojena 17. 1. 1906 v Jeličnem vrhu, je umrla 7. 1. 1967 v Idriji.

Vincenc Petrič, gostilničar iz Sr. Kanomlji 13, rojen 15. 7. 1922 v Sp. Kanomlji, je umrl 11. 1. 1967 v Godoviču.

Janez Albreht, invalidski upokojenec iz Mrzlega vrha 17, rojen 28. 4. 1879 v Mrzlem vrhu, je umrl 12. 1. 1967 v Mrzlem vrhu.

Marija Jereb, upokojenka iz Godoviča 31, rojena 6. 12. 1891 v Godoviču, je umrla 13. 1. 1967 v Godoviču.

Neža Vončina, roj. Zonta, gospodinja iz Idrije, Prelovčeva 7, rojena 17. 12. 1887 v Idriji, je umrla 20. 1. 1967 v Idriji.

Antonija Troha, roj. Poženel, upokojenka iz Idrije, St. Rozmana 31, rojena 9. 6. 1903 v Idriji, je umrla 20. 1. 1967 v Idriji.

Marija Poženel, roj. Tušar, upokojenka iz Idrije, Otona Zupančiča 2, rojena 25. 2. 1891 na Vojskem, je umrla 20. 1. 1967 v Idriji.

Ana Likar, roj. Marinč, upokojenka iz Idrije, Studentovska 8, rojena 15. 7. 1885 v Zaplani, je umrla 22. 1. 1967 v Idriji.

Neža Bizjak, roj. Močnik, invalidska upokojenka iz Masor 13, rojena 9. 1. 1889 v Krnicah, je umrla 25. 1. 1967 v Masorah.

Antonija Rupnik, roj. Klemenčič, gospodinja iz Godoviča 72, rojena 10. 6. 1919 na Sentviški gori, je umrla 28. 1. 1967 v Godoviču.

Antonija Eržen, roj. Jurman, upokojenka iz Idrije, Kap. Mihevca 40, rojena 2. 1. 1897 v Idriji, je umrla 30. 1. 1967 v Idriji.

Ivana Lapajne, roj. Podobnik, gospodinja iz Idrije, Vojkova 21, rojena 3. 5. 1896 v Idriji, je umrla 31. 1. 1967 v Idriji.

Franc Cibej, upokojenec iz Črnega vrha 62, rojen 6. 3. 1886 v Zadlogu, je umrl 31. 1. 1967 v Črnem vrhu. Bil je simpatizer in podpornik NOV.

Marija Vončina, roj. Črnologar, invalidska upokojenka iz Sr. Kanomlje 5, rojena 27. 10. 1885 v Šebreljah, je umrla 3. 2. 1967 v Srednji

Kanomlji. V času NOB je pridno podpirala partizane.

Katarina Zajc, roj. Zajc, upokojenka iz Sp. Idrije 1, rojena 25. 10. 1896 v Plužnjah, je umrla 3. 2. 1967 v Sp. Idriji.

Frančiška Ogrič, roj. Tušar, družinska upokojenka z Vojskega 40, rojena 13. 12. 1879 na Vojskem, je umrla 11. 2. 1967 na Vojskem.

Andrej Kofol, delavec iz Lazca 5, rojen 4. 2. 1890 v Lazcu, je umrl 11. 2. 1967 v Lazcu. Za našo borbo je začel delati že v začetku leta 1943. Marca 1943 so ga aretirali Italijani, ker sta dva sinova odšla v partizane, ter ga odpeljali v zapor v Vidmu, kjer je ostal do razpada Italije. Vrnil se je bolan in izčrpan; ko pa je nekoliko okreval, je ponovno začel z delom in je bil izvoljen za tajnika krajevne organizacije OF, kjer je aktivno delal do osvoboditve. Bil je zelo skromen in priljubljen očka.

Marijana Čuk, roj. Stremfelj, družinska upokojenka iz Sp. Kanomlje 24b, rojena 4. 12. 1886 v Novi Oselici, je umrla 12. 2. 1967 v Spodnji Kanomlji.

Franc Gantar, upokojeni rudar iz Idrije, Triglavska 37, rojen 22. 9. 1895 v Doleh, je umrl 14. 2. 1967 v Idriji. Bil je napredno usmerjen in vsa njegova družina je začela delati za NOV že v začetku leta 1943.

Antonija Mlinar, roj. Mlinar, gospodinja iz Idrijske 16, rojena 6. 1. 1907 v Idrijsku, je umrla 15. 2. 1967 v Doleh.

Anton Logar, upokojeni rudniški elektro-monter iz Idrije, Za gradom 14, rojen 11. 1. 1879 v Idriji, je umrl 16. 2. 1967 v Sp. Idriji. Pred prvo svetovno vojno je mnogo deloval v političnih borbah, kjer pa je hodil popolnoma svojo pot, ker je v vsaki stranki našel napake, ki jih kot borec za pravičnost ni mogel prenašati, zato je bil med prvimi poslan na rusko fronto in se je vrnil med zadnjimi, čeprav so bili rudarji oproščeni službe v vojski. Otroke je vzgojil v naprednem duhu, njegov sin Leon je med borbo padel med francoskimi partizani na Korziki. Vsi važnejši objekti iz NOB v idrijski okolici se morajo prav njemu zahvaliti za preskrbo z elektromaterialom iz njegove trgovine. Dočakal je visoko starost preko 88 let.

Franc Kanduč, upokojenec iz Idrije, Koso-velova 11, rojen 27. 3. 1888 v Idriji, je umrl 17. 2. 1967 v Idriji.

Jožef Belec, upokojeni mlekar iz Idrije, Otona Zupančiča 36, rojen 19. 3. 1895 v Srednji Beli, je umrl 19. 2. 1967 v Idriji.

POROČILO O FINANCNEM POSLOVANJU »IDRIJSKIH RAZGLEDOV« ZA LETO 1966

DOHODKI:	Ndin
1. Naročniki	3.067,05
2. Reklamni oglasi, sofinansiranje	6.908,—
3. V breme muzeja	7.228,68

S k u p a j 17.203,73

IZDATKI:	
1. Tiskarna	15.411,40
2. Avtorski honorarji	1.610,81
3. Poštšina	181,52

S k u p a j 17.203,73